សិលាចារឹកពពេល K.៧១៩

១- ព័ត៌មានទូទៅ

បើយោងតាមលោក ហ្សក៍ សឺដេស នៅក្នុងសៀវភៅ សិលាចារឹកនៃប្រទេសកម្ពុជា ក្បាលទី៦ ទំព័រទី៥២ បានសរសេរថា មានបំណែកសិលាចារឹកពីរចុះលេខ K.*៧១៨ និង* K.*៧១៩ មានប្រភពចេញមកពីឃុំពពេល ខេត្តតាកែវ។ ប៉ុន្តែក្នុងសៀវភៅដដែលនោះ នៅទំព័រទី៣៧ លោកបានបញ្ជាក់ថាសិលាចារឹក* K.*៧៣ (ត្រូវនឹងសិលាចារឹក* K.*៧១៨) រកឃើញនៅវត្តព្រះធាតុ ក្បែរស្ទឹងព្រែកត្នោត ស្រុកកណ្ដាលស្ទឹង ខេត្តកំពង់ស្ពឺ*[១] *ទៅវិញ ដែលជាសាសនស្ថាន តាំងពីសម័យមុនអង្គរហូតមកដល់ចុងសតវត្សទី១២ និងដើមសតវត្សទី១៣ ក្នុងរាជ្យព្រះបាទស្រីជ័យវម៌្មទេវទី៧*[២]*។ នៅពេលនោះ សិលាចារឹកទាំងពីរត្រូវយកទៅរក្សាទុកនៅសារមន្ទីរជាតិកម្ពុជានារាជធានីភ្នំពេញ ចុះលេខ* D.*៦៦ និង* D.*៦៧។ ផ្ទាំងសិលាចារឹក* K.*៧១៨ និង* K.*៧១៩ ក្រោយពីផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែងប៉ុន្មានលើកមក ចុងក្រោយក៏យកមករក្សាទុកនៅសារមន្ទីរជាតិកម្ពុជាវិញ។ ដោយសារអត្ថបទចារឹកនេះជាបញ្ជីតង្វាយ លោក សឺដេស មិនបានប្រែសម្រួលសិលាចារឹកទាំងពីរជាភាសាបារាំងឡើយ គឺគ្រាន់តែបានសង្ខេបអត្ថន័យរបស់សិលាចារឹកនីមួយៗប៉ុណ្ណោះ។ ក្រោយមកទៀត លោក ហ្វីលីព ចេណ្ណឺរ បានសិក្សាសិលាចារឹក* K.*៧១៩ ដោយផ្អែកលើអំណានរបស់លោក សឺដេស និងប្រែសម្រួលជាភាសាអង់គ្លេសនៅក្នុងស្នាដៃរបស់លោក Part* xml, № 85 *និងចុះផ្សាយក្នុងគេហទំព័រ* http://sealang.net/ok/corpus.htm*។*

សិលាចារឹក K.*៧១៩ មានកម្ពស់៤៥ស.ម. បន្ទារ៣៨ស.ម*[៣]*។ អត្ថបទចារឹកនេះចារជាភាសាខ្មែរសម័យមុនអង្គររវាងឆ្នាំ៥៧៨-៦៧៧*[៤] *មានចំនួន១២បន្ទាត់ គែមសងខាងនៃ*

---

[១] បច្ចុប្បន្នស្ថិតនៅសង្កាត់រលួស ខណ្ឌដង្កោ រាជធានីភ្នំពេញ។

[២] ហ៊ុន ឈុនតេង, ២០២៣ ក្នុង https://ams.com.kh/khmercivilization/detail/28997*។*

[៣] សឺដេស, ១៩៥៤។

[៤] ចេណ្ណឺរ; សឺដេស, ១៩៥៤ កំណត់អាយុសិលាចារឹកនេះនៅសតវត្សទី៧។

អត្ថបទដោយៈ ហ៊ុន ឈុនតេង និង ប៉ោ សុខរិន

ផ្ទាំងថ្មខូចខាតធ្វើឱ្យដាច់តួអក្សរខាងដើមនិងខាងចុងគ្រប់បន្ទាត់ ដែលនាំឱ្យបាត់ព្រះនាមរបស់ទេពផងដែរ។ យ៉ាងនេះក្ដី យើងអាចស្គាល់ព្រះនាមទ្រង់បាន តាមរយៈសិលាចារឹក K.១២៧៩ ដែលអាចបំពេញត្រង់ចំណុចដែលបែកនោះបាន។ ទេពអង្គនេះ គួរតែមានព្រះនាមថា «ស្រីគោកណៅ៍សូរ (គ្រីគោកណ្ណៅ៍គ្វរ)» ដែលជាព្រះនាមរបស់ព្រះឥសូរក្នុងទម្រង់ជា «សិវលិង្គ»[៥]។ ទោះបីជាឃ្លាខាងដើមបានបាត់បង់ហើយក៏ដោយ ប៉ុន្តែតាមរយៈសេចក្ដីដែលនៅសល់ យើងអាចយល់ថាជាការរៀបរាប់ពីតង្វាយរបស់មនុស្សម្នាក់ឈ្មោះ «មេងអញ»[៦] ថ្វាយដល់ប្រាសាទព្រះគម្តែងអញស្រីគោកណៅ៍សូរ មានដូចជាអ្នកបម្រើប្រុសស្រី ដើមស្វា ដើមដូង និងស្រែ។

២- អត្ថបទដើមជាអក្សរខ្មែរទំនើប

១- [[អំនោយ៑]]មេង៑អញ៑អាយ៑តវ្រះកំម្រតាង៑អ[ញ៑]][គ្រី]]

២- [[គោក]]ណ្ណៅ៍គ្វរក្ញុំ[៧]តសិវាក្ញាសិ១វាតឯតិ១វាទគ[[មី១]]...

៣- [[វា]](ត)ន្ទង៑១វាក្ទុង៑១វាសំរោក១វាសំតោះ[៨]១វាច្ទេ[[១]]...

៤- [[វា]](រ)ង៑ហ្វញ៑[៩]១វាត្វេក៑១វាអំបិក៑១វាសលិភិត...

---

[៥] *សូមអានបន្ថែម៖* https://ams.com.kh/khmercivilization/detail/12677

[៦] *អត្ថបទសិលាចារឹកនេះដាច់នៅខាងដើម គឺអាចប៉ះពាល់ដល់ឈ្មោះម្ចាស់ទានរូបនេះ ប៉ុន្តែតាមសំណល់ឃ្លាដែលដាច់ យើងយល់ថា «មេង៑អញ៑» គឺជាឈ្មោះរបស់ម្ចាស់ទាននេះតែម្ដង។*

[៧] *ពាក្យត្រឹមត្រូវជា «ក្ញុំ»។ អ្នកចារប្រហែលភ្លេចស្រៈ «ុ» (?) ប៉ុន្តែករណីបែបនេះ ក៏សង្កេតឃើញមានក្នុងសិលាចារឹកដទៃទៀតដែរ។ តើករណីទាំងនោះ សុទ្ធតែបណ្ដាលមកពីអ្នកចារ ចារភ្លេចសញ្ញាស្រៈ «ុ» ទាំងអស់ឬ?*

[៨] *អំណានពាក្យនេះអាចអានម្យ៉ាងទៀតជា «សំរោះ» ប៉ុន្តែលោក សឺដេស អានជា «សំតោះ» ដ្បិតលោកបានឃើញស្នាមចុចបន្តជាខ្សែ ដែលអ្នកចារមិនបានចារសាច់ថ្មឱ្យជ្រៅទៅជាអក្សរ «ត» ។ បើយើងអានសំណេរនោះជា «សំរោះ» នោះតួអក្សរ «រ» ហាក់មានទម្រង់ចម្លែកបន្តិច។ ត្រង់ចំណុចនេះពិបាកនឹងអះអាងឱ្យដាច់ស្រេចថាជា «សំតោះ» ឬ «សំរោះ» ណាស់ ប៉ុន្តែយើងសង្កេតឃើញថា នរនាម «សំតោះ» ឃើញមាននៅក្នុងសិលាចារឹកដទៃទៀតក្រៅពីសិលាចារឹកនេះ ចំនួន៩ដង។ យើងពុំធ្លាប់ឃើញនរនាម «សំរោះ» ឡើយ ឃើញតែ «អំរោះ» និង «ចំរោះ» ដែលអាចមានឫសចេញមកពីពាក្យ «រោះ»។*

[៩] *លោក សឺដេស អានជា «រង៑ហ្វញ៑»។ លោក ចេណ្ណឹរ ប្រហែលច្រលំអានជា «រង៑ហ្វង៑»។*

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ុន ឈុនតេង និង ប៉ោ សុខរីន

៥- ...(ន្ទា)និ[១០]១វាច្នោងឹ១វាក្វងឹអរសិ១កុក្មោចិ១កុ...

៦- ...១កុប្រេមាវលិ១កុនយនាវលិ១កុវត្នាវលិ១កុស[១១]...

៧- ...រុ១កុសេងឹនាកាចនិ១កុស្វរ៑កុស្រកុណ្ឌលា[១២]១កុ...

៨- ...(ឆៅ)[១៣]១កុគារិកា១កុនិម្ពុរ១កុអទុះ[១៤]១កុតំនរ៑១កុ...

៩- ...រិកា១កុត្រៃ១កុវញ១កុមរាវលិ១កុមុលិះ...

១០- [[កុ]](ចុ)ងឹហ្វាយ៑[១៥]១កុប្បោងឹ១កុមញ្ចុកា១កុសុ...

១១- [[កុ]]វេ្វ១[១៦]កុវ្ញចិតរុ១ស្វាតំ២០០-១តោងឹតំ...

១២- ...ប្រៀសិស(ទ្រែ)[១៧]១បាទ...

៣- អត្ថបទប្រែសម្រួល

(១-២) (តង្វាយ)មេងអញថ្វាយដល់(ប្រាសាទ)ព្រះគម្តែងអញស្រីគោកណៅស្វូរ។

(២-៥) អ្នកបម្រើប្រុស(មាន) វាក្មាស១ វាតឯត១ វាទសមី(១) ... (វា)តន្វង១ វាក្នុង១ វាសំរោក១ វាសំតោះ១ វាច្កេ... (វា)រងហ្វញ១ វាត្វេក១ វាអំបិក១ វាសលភិត... (វា)...ន្ទាន១ វាច្នោង១ វាក្វងអរស១

(៥-១១) (អ្នកបម្រើស្រីមាន) កុក្មោច១ កុ...១ កុប្រេមាវលិ១ កុនយនាវលិ១ កុវត្នាវលិ១ កុស...រុ១ កុសេងនាកាចន១ កុស្វរ(១) កុស្រកុណ្ឌលា១ កុ... ឆៅ១ កុសារិកា១ កុនិស្ពុរ

---

[១០] លោក សឺដេស និងលោក ចេណ្ណឺរ អានជា «ន្ទានិ»។

[១១] លោក សឺដេស និងលោក ចេណ្ណឺរ មិនអាន «ស»។

[១២] សញ្ញាជើងឌ «ៈ្ឌ» ក្នុងសិលាចារឹកនេះ ស្ទើរតែប្រទ្បំនឹងជើងទ «្ទ»។ ករណីបែបនេះ មានច្រើននៅក្នុងសិលាចារឹកនានា។ ជាទូទៅ ជើងឌ «្ឌ» វែងជាងជើងទ «្ទ»។

[១៣] លោក សឺដេស និងលោក ចេណ្ណឺរ អានជា «ៅ» ប៉ុណ្ណោះ។

[១៤] លោក សឺដេស និងលោក ចេណ្ណឺរ អានជា «អំទុះ»។

[១៥] លោក សឺដេស និងលោក ចេណ្ណឺរ អានត្រឹម «ងហ្វាយ៑» ប៉ុណ្ណោះ។

[១៦] លោក សឺដេស និងលោក ចេណ្ណឺរ មិនអាន។

[១៧] លោក សឺដេស និងលោក ចេណ្ណឺរ អានជា «ារិ សរេ»។

អត្ថបទដោយៈ ហ៊ុន ឈុនតេង និង ប៉ៅ សុខរីន

១ កុអទុះ១ កុតំនរ១ កុ...រិកា១ កុត្រែ១ កុវញ១ កុមរាវលិ១ កុមុលិះ (កុ)ចុងហ្វាយ១ កុប្បោង១ កុមញ្ជុកា១ កុសុ... (កុ)វេ១ កុរ្វចតរុ១

(១១-១២) ស្វា២០១ដើម ដូង...ដើម ...ព្រៀស ១សន្រែ ...បាទ...

៤- សន្និដ្ឋានរួម

សិលាចារឹកមានប្រកពចេញមកពីពពេល ផ្តល់សារៈសំខាន់ផ្នែកទិដ្ឋភាពជំនឿនិងជីវភាពឬដំណើរប្រព្រឹត្តិទៅនៃសហគមន៍ប្រាសាទក្នុងសង្គមខ្មែរសម័យបុរាណ ពុំខុសពីសិលាចារឹកភាសាខ្មែរមុនអង្គរដទៃទៀតទេ។ ការពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់អំណានឡើងវិញ នាំឱ្យបានបើកផ្លូវឱ្យយើងកាន់តែស្វែងយល់និងបំពេញនូវចន្លោះខ្វះខាត ដែលពុំអាចយល់បាននៅក្នុងការសិក្សាមុនៗ។

៥- វាក្យសព្ទ

វ្រះកំម្រតាងអញ	គោរម្យងារព្រះក្នុងព្រហ្មញ្ញសាសនា ព្រះក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា និងព្រះមហាក្សត្រ[១៨]។
ក្ញុំ	(~ក្ញុំ) > ខ្ញុំ= អ្នកបម្រើ។
សិ	ពាក្យសម្គាល់មនុស្សប្រុសទូទៅ។
វា	ពាក្យសម្គាល់អ្នកបម្រើភេទប្រុស។
កុ	ពាក្យសម្គាល់អ្នកបម្រើភេទស្រី។
តំ	> ដើម។
តោង៑	> ដូង។
សន្រែ	ខ្នាតស្រែ។
បាទ	(សំ.) ខ្នាតរង្វាស់ដី។

[១៨] ឡុង សៀម, ១៩៩៦។

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ុន ឈុនតេង និង ប៉ោ សុខវីន

បញ្ជីឯកសារ

ឡុង សៀម. (១៩៩៦). នរនាម និងឋានន្តរនាម តាមសិលាចារឹកកម្ពុជា សម័យមុនអង្គរ (សតវត្សទី VI ដល់ VIII). កម្ពុជសុរិយា (ឆ្នាំទី៥០ លេខ២). ភ្នំពេញ.

Cœdès, George. (1954). Inscriptions de Popél. In *Inscriptions du Cambodge* (Vol. VI, pp. 52-53). Paris: Editions de Boccard.

គេហទំព័រ

http://sealang.net/ok/corpus.htm

https://ams.com.kh/khmercivilization/detail/28997

បញ្ជីរូបភាព

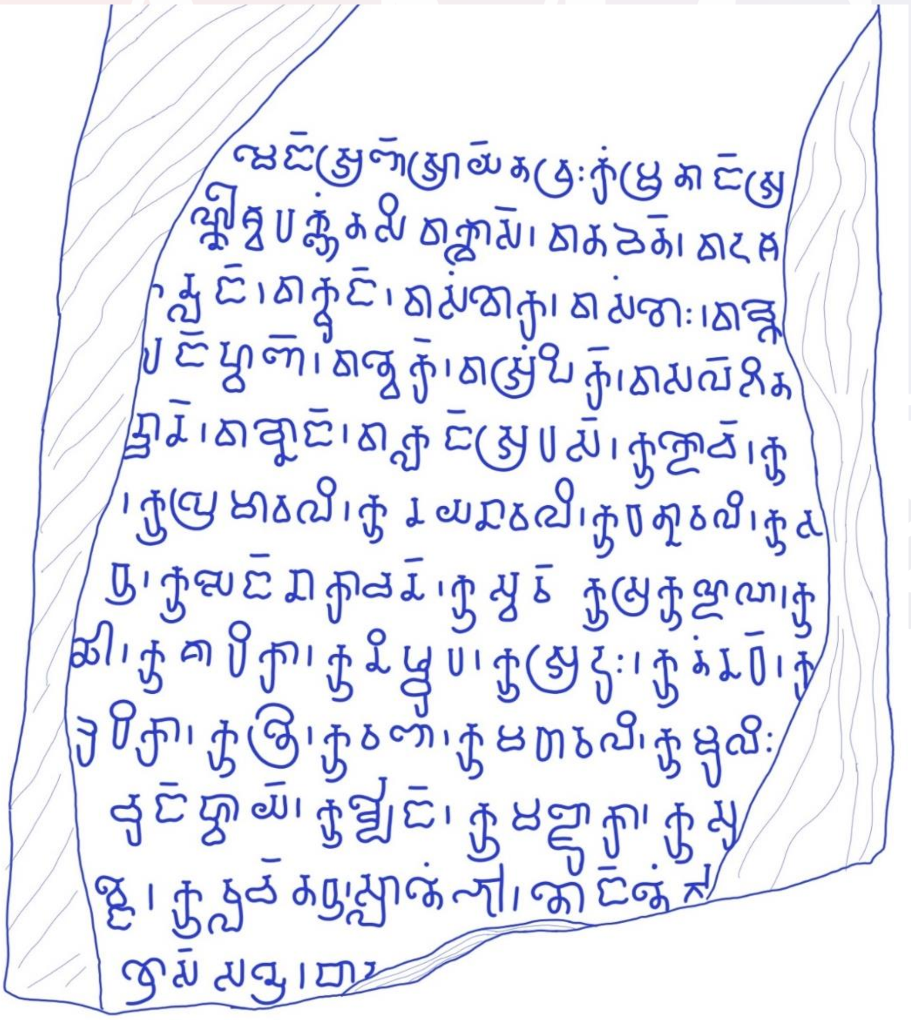

អត្ថបទចម្លងសិលាចារឹកពពេល K.៧១៩ (ចម្លងដោយ៖ ហ៊ុន ឈុនតេង)

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ុន ឈុនតេង និង ប៉ៅ សុខរីន

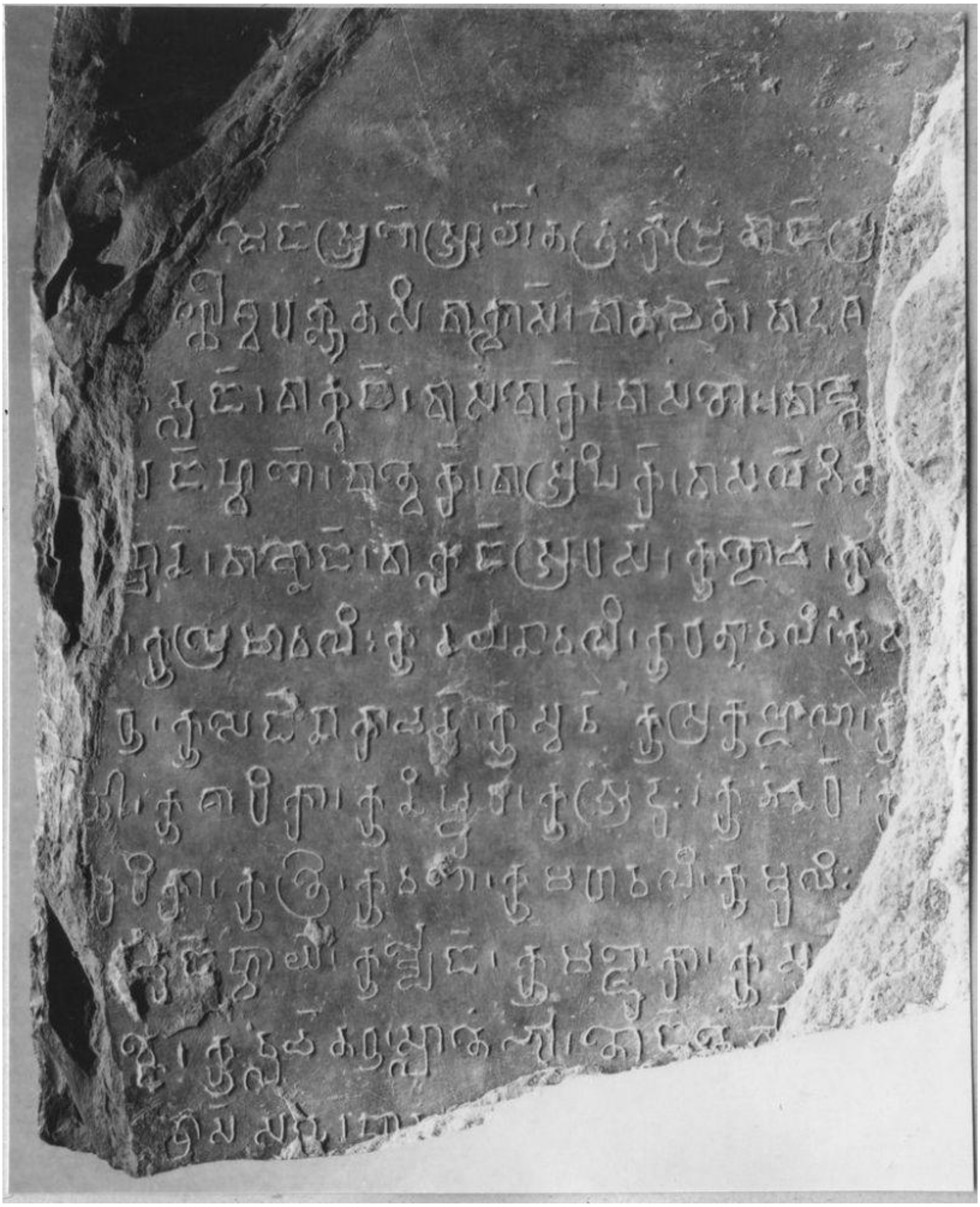

រូបថតសិលាចារឹកវត្តពពេល K.៧១៩ (រូបថត៖ EFEO_ CAM19806-3)

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ុន ឈុនតេង និង ប៉ៅ សុខរីន